

Ορειβάσιος και Παύλος Αιγινήτης Δύο Βυζαντινοί Ιατροί, πρωτοπόροι στην Πλαστική Χειρουργική

Η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στη μελέτη των έργων των Βυζαντινών ιατρών, με στόχο την καταγραφή των απόψεών τους, καθώς και των τεχνικών που χρησιμοποιούσαν σε επεμβάσεις Πλαστικής Χειρουργικής. Αναζητήθηκαν στοιχεία από τα έργα των Βυζαντινών ιατρών, καθώς και από την ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία γύρω από την ιστορία της Πλαστικής Χειρουργικής κατά τους Βυζαντινούς χρόνους. Από τις βιβλιογραφικές πηγές, που ερευνηθήκαν, έγινε συγκριτική μελέτη των όσων αναφέρονται στις μεθόδους που χρησιμοποιούνταν για την πλαστική χειρουργική αποκατάσταση διαφόρων παθήσεων, με τα σημερινά δεδομένα, για την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων. Ο Ορειβάσιος ήταν ένας διαπρεπής Βυζαντινός ιατρός, που έζησε τον 4ο αιώνα και η σημαντικότερη συνεισφορά του στην Ιατρική ήταν η ανθολογία των έργων που συγκέντρωσε, με τίτλο «Ιατρικές Συναγωγές». Η εμπειριστατωμένη αυτή ιατρική εγκυκλοπαίδεια των 70 και πλέον τόμων, αν και δεν σώζεται πλήρως σήμερα, παρέχει πολύτιμες πληροφορίες για τα επιτεύγματα της ιατρικής επιστήμης στην αρχαιότητα. Στα κεφάλαια 25 και 26 του 45ου βιβλίου του, ο Ορειβάσιος περιγράφει διάφορες τεχνικές χειρουργικής αποκατάστασης των «κοιλοβωμάτων» του προσώπου. Πιο συγκεκριμένα, περιγράφονται επανορθωτικές τεχνικές για βλάβες στα βλέφαρα, στο μέτωπο, στη μύτη, στις παρειές και στα αυτιά. Επίσης, δίνονται οδηγίες για τον τρόπο αφαίρεσης των ξένων σωμάτων και των καταστραφέντων ιστών από τα τραύματα, με ταυτόχρονη νεαροποίηση των χειλιών τους. Ο Παύλος Αιγινήτης, ο σημαντικότερος Βυζαντινός ιατρός του 7ου αιώνα, στο έκτο βιβλίο του έργου του, στο κεφάλαιο «Περί κοιλοβωμάτων», περιγράφει τη χειρουργική τεχνική που χρησιμοποιούσαν οι ιατροί της εποχής του για την αποκατάσταση βλαβών στα αυτιά και στα χείλη. Συμπερασματικά, στα έργα δύο μεγάλων Βυζαντινών γιατρών εντοπίζονται οι πρώτες αξιόλογες περιγραφές τεχνικών Πλαστικής Χειρουργικής. Οι αρχαίοι Έλληνες, οι Ρωμαίοι και οι Βυζαντινοί ιατροί είχαν τις γνώσεις και την κλινική εμπειρία, ώστε να μπορούν να επιτελέσουν ποικίλες επανορθωτικές χειρουργικές επεμβάσεις σε διάφορα μέρη του σώματος. Οι γνώσεις που κατείχαν αποτέλεσαν το υπόβαθρο για την εξέλιξη της ειδικότητας της Πλαστικής Χειρουργικής, καθώς μεταδόθηκαν στους Άραβες και στη συνέχεια σε όλη τη δυτική Ευρώπη κατά το 15ο αιώνα.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ιατρική, και ειδικότερα η Χειρουργική, παρουσίασαν σημαντική εξέλιξη κατά τη διάρκεια της πρώιμης Βυζαντινής περιόδου και ειδικότερα από τον 4ο-7ο μ.Χ. αιώνα.¹ Οι Βυζαντινοί ιατροί ήταν βαθύτατα εξοικειωμένοι και επηρεασμένοι από τα έργα των αρχαίων Ελλήνων ιατρών, γεγονός που, σε συνδυασμό με την πείρα που αποκτούσαν από την καθημερινή εξάσκηση της Ιατρι-

κής, τους οδήγησε στην ανάπτυξη και περιγραφή νέων χειρουργικών τεχνικών. Οι καινοτομίες που εισήγαγαν στη Χειρουργική ήταν πολλές και χαρακτηριστικά αναφέρεται η πρώτη επέμβαση λιθοτριψίας στην ουροδόχο κύστη, καθώς και ο διαχωρισμός των σιαμαίων αδελφών.^{2,3}

Η έρευνα αυτή αποσκοπεί στη μελέτη των έργων των Βυζαντινών ιατρών, με στόχο την καταγραφή των απόψεών τους, καθώς και των μεθόδων που χρησιμο-

ΑΡΧΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ 2006, 23(5):536-540
ARCHIVES OF HELLENIC MEDICINE 2006, 23(5):536-540

Γ. Καθαντζής,
Κ. Τσιόμης,
Ε. Πουλήκου-Ρεμπελάκου

Ιστορία της Ιατρικής, Ιατρική Σχολή,
Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Oribasius and Paul of Aegina:
Two pioneers of plastic surgery
in Byzantium

Abstract at the end of the article

Λέξεις ευρετηρίου

Βυζάντιο
Ορειβάσιος
Παύλος Αιγινήτης
Πλαστική Χειρουργική

Υποβλήθηκε 19.10.2005
Εγκρίθηκε 28.11.2005

ποιούσαν για την πλαστική χειρουργική αποκατάσταση διαφόρων παθήσεων.

2. ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ Ο ΠΕΡΓΑΜΗΝΟΣ (325–403 μ.Χ.)

Ο διαπρεπής Βυζαντινός ιατρός Ορειβάσιος (εικ. 1) γεννήθηκε το 325 μ.Χ. στην Πέργαμο της Μ. Ασίας και σπούδασε στην περίφημη Σχολή της Αλεξάνδρειας, όπου μύηθηκε των επιτευγμάτων των αρχαίων Ελλήνων και Ρωμαίων στην ιατρική επιστήμη. Διετέλεσε γιατρός και πολιτικός σύμβουλος του αυτοκράτορα Ιουλιανού του Παραβάτη από το 355 μ.Χ. μέχρι το θάνατό του το 363 μ.Χ. Κατόπιν εντολής του, ξεκίνησε τη συγγραφή ενός σημαντικότερου ιατρικού συγγράμματος. Η ανθολογία των έργων που συγκέντρωσε, με τίτλο «Ιατρικές Συναγωγές», αποτελεί μια εμπειριστατωμένη ιατρική εγκυκλοπαίδεια 70 και πλέον τόμων, η οποία, αν και δεν σώζεται πλήρως σήμερα, παρέχει πολύτιμες πληροφορίες για τα επιτεύγματα της ιατρικής επιστήμης στην αρχαιότητα. Ιδιαίτερης μνείας χρήζουν τα κεφάλαια που αναφέρονται στην εξέλιξη της Χειρουργικής, τα οποία περιγράφουν αναλυτικά την πρόοδο της εν λόγω ειδικότητας στην αρχαία Ελλάδα, καθώς και στη διάρκεια της Ελληνιστικής, Ρωμαϊκής και πρώιμης Βυζαντινής περιόδου.⁴

Στα κεφάλαια 25 και 26 του 45ου βιβλίου του, ο διακεκριμένος ιατρός της Αλεξανδρινής Σχολής περιγράφει διάφορες τεχνικές χειρουργικής αποκατάστασης κάποιων ανωμαλιών του προσώπου. Επίσης, δίνονται οδηγίες για τον τρόπο αφαίρεσης των ξένων σωμάτων

Εικόνα 1. Ορειβάσιος ο Περγαμνός (μικρογραφία του κώδικα 3632 του Πανεπιστημίου της Βολογνία, f. 19v).

και των καταστραφέντων ιστών από τα τραύματα, με ταυτόχρονη νεαροποίηση των χειλέων τους.⁵

Πιο συγκεκριμένα, στο κεφάλαιο 25, που τιτλοφορείται «Εκ του Αντύλλου. Περί κολοβωμάτων», καθώς και στο κεφάλαιο 26, με τίτλο «Περί των εν ρισί και ωσί κολοβωμάτων», παρέχονται πολύτιμες πληροφορίες για τις μεθόδους αποκατάστασης των βλαβών που εδράζονται στα φρύδια, στη μετωπιαία χώρα, στη ζυγωματική χώρα, στη μύτη και στα αυτιά, όπως περιγράφονται στο αρχαίο κείμενο που ακολουθεί.

2.1. κε' Εκ του Αντύλλου. Περί κολοβωμάτων

«Ἐστι μὲν τὸ κολόβωμα ἔλλειψις μορίου ἢ τινος δέρματος καλύπτοντος τὰ σώματα. Εἰ μὲν οὖν ἐν οφρύϊ γένοιτο τὸ κολόβωμα, οὕτως χειρουργήσομεν τετράγωνον ἐκκοπὴν ποιησόμεθα, εἰ μὴ πως αὐτὸ κατὰ συντυχίαν τετράγωνον εἶναι τύχη, ὥστε ἐν τῇ τετραγώνῳ ἐκκοπή περιειλήφθαι τὸ κολόβωμα, ἔπειτα τὴν ἄνω πλευρὰν τοῦ τετραγωνίσματος, λέγω δὲ τὴν γενομένην ἐπὶ τῷ μετώπῳ, ἐφ' ἑκάτερα ἐκβαλούμεν, διαιρούντες καὶ ὡς πρὸς τὴν ρίνα καὶ ὡς πρὸς τοὺς, ὥστε πολὺ ἐπιμυκεστέρας τῆς τοῦ τετραγώνου πλευρᾶς γενέσθαι τὰς ἐκατέρωθεν ἐπεκτεταμένας διαίρεσεις. Παραπλησίως δὲ καὶ τὴν ἀντικειμένην πλευρὰν τὴν ἐπὶ τῇ οφρύϊ ἐπιδηλούμεν ἐφ' ἑκάτερα, ὥστε τὸ σχῆμα γενέσθαι συμπάσης τῆς διαίρεσεως συν τῷ τετραγωνίσματι παραπλησίως τῷ Η κατεσταμμένῳ στοιχείῳ τῆς τετραγωνότητος νοουμένης ὅλης ἀντὶ τῆς μέσης γραμμῆς τῆς ἐν τῷ Η. Γενομένου δὲ τούτου, μεταξύ των διαίρεσεων υποδερούμεν καὶ ἀναπτύξομεν μέχρις των κεραιῶν των γραμμῶν, ἔπειτα ἐπισπασάμενοι αὐτὰ μετὰ τὴν υποδορὰν συνάξομεν πρὸς ἄλληλα (ἔσται δ' αὐτῶν ἡ συμβολή κατὰ μέσῃν τὴν τετράγωνον ἐκκοπὴν). Ἐπειτα ζυγώσαντες ἐναίμως ἀξόμεν. Χρη δ' ἐν τῇ υποδορᾷ μὴ ἐξ ἐπιβολῆς πάνυ υποδέρειν τὸ δῆμα (νεκρούται γὰρ τὸ τοιοῦτον λεπυνόμενον) ἀλλὰ ποσὸν τι καὶ τῆς σαρκὸς προσλαμβάνειν τῷ δῆματι. Παραπλησίως δὲ χειρουργητέον καὶ τὰ ἐν μετώπῳ καὶ ἐν μύλοις καὶ τὰ κατὰ μέσῃν τὴν ρίνα κολοβώματα. Εἰ μὲντοι μέχρι τοῦ οστοῦ τύχοι τὸ κολόβωμα εἶναι, ὥστε γεγυμνώσθαι τὸ οστόν, τὰ μὲν ἄλλα πάντα παραπλησίως ποιήσομεν, προ δὲ τοῦ ζυγοῦν ἐπιμελησόμεθα τοῦ οστοῦ, ξέσαντες αὐτὸ ἢ κατατρήσαντες ἐξεπιπολής, ὥστε μὴ ατευκτηθῆναι τὴν παρακόλλησιν».⁵

2.2. κς' Περί των εν ρισί και ωσί κολοβωμάτων

«Εἰ μὲν κατὰ τὸ σφαιρίον τῆς ρινὸς γένοιτο κολόβωμα, παραπλησίως χειρουργήσομεν ὡς καὶ ἐπὶ των κατὰ τὴν οφρὺν κολοβωμάτων. Μετὰ γὰρ τὴν τετράγωνον

εκκοπήν τας δύο πλευράς του τετραγωνίσματος, ουχί τας κατά μήκος της ρινός, αλλά τας εγκαρσίας επ' αμφοτέρα εμβαλούμεν, καταβιβάζοντες αυτάς εις τα πλάγια της ρινός εκατέρωθεν προς τα πτερυγώματα, έπειτα "τα" μεταξύ των διαιρέσεων ταινίδια του δέρματος υποδείραντες και επισπασάμενοι ζυγώσομεν αυτά άνω κατά τον του σφαιρίου τόπον. Ει δε κατά το διάφραγμα της ρινός είη κολόβωμα, από τε των άνωθεν μερών της ρινός και από των κάτωθεν των προ τω χείλει τα ταινίδια περιγράψαντες και υποδείραντες επάγοντές τε το διάφραγμα ράψομεν. Κατά δε το περύγιον ει γένοιτο κολόβωμα, παρά την ρίνα αυτήν δώσομεν διαίρεσιν, επεκτείνοντες την ευθείαν πλευράν του τετραγωνίσματος άνω τε ανιόντες ως προς τον μέγα κανθόν. Ομοίως δε και την αντικειμένην αυτή διαίρεσιν επεμβαλούμεν άνω ως προς το υπώπιον υποδείραντες και επαγαγόντες το ταινίδιον τούτο ζυγώσομεν αυτό προς τα εκατέρωθεν τω κολοβώματι παρακείμενα σώματα. Ου γαρ αποδεχόμεθα τους από του σφαιρίου της ρινός πειρωμένους επάγειν το ταινίδιον. Ει γαρ τις πείθοιτο εκείνοις, εις το έτερον μέρος διαστρέφει την ρίνα δια την σύντασιν του δέρματος. Παραπλησία δ' η κατά τα ότα των κολοβωμάτων εστί διόρθωσις. Οπόταν μέντοι γε μη μόνον το δέρμα, αλλά και ο χόνδρος αυτός ελλείπη, είτε κατά τα ότα, είτε κατά τα άκρα της ρινός, κρη προ της επαγωγής του δέρματος περικόπτειν τον χόνδρον αυτόν, ώστε απευθύνεσθαι κατά ποσόν την γενομένην του κολοβώματος κοιλότητα. Ούτω γαρ επαχθέντος του δέρματος, ουκ απρεπές φανείται το αποτέλεσμα». ⁵

Το βάθος των γνώσεων του Ορειβάσιου, καθώς και των ιατρών της αρχαιότητας, αναμφισβήτητα προκαλεί ιδιαίτερη αίσθηση στον αναγνώστη. Παρότι οι περιγραφόμενες χειρουργικές τεχνικές αποκατάστασης των βλαβών του προσώπου δεν έχουν την τελειότητα των σύγχρονων μεθόδων, είναι ολοφάνερο ότι οι προικισμένοι χειρουργοί των αρχών της πρώτης χιλιετίας είχαν αρκετές γνώσεις και πείρα, που τους επέτρεπαν να κατέχουν τις βασικές αρχές της Πλαστικής Χειρουργικής, όπως είναι η αφαίρεση των ξένων σωμάτων και των καταστροφέντων ιστών από τα τραύματα, με ταυτόχρονη νεαρποίηση των χειλέων τους, η ορθή σχεδίαση των κρημνών, καθώς και η συρραφή τους χωρίς τάση. ⁶ Οι Βυζαντινοί ιατροί είχαν στη διάθεσή τους πολυάριθμα χειρουργικά εργαλεία, γεγονός που πιστοποιείται τόσο από τα ευρήματα που έφερε στο φως η αρχαιολογική σκαπάνη, όσο και από τις περιγραφές των χειρογράφων που αφορούσαν στη λειτουργία των Βυζαντινών ξενώνων. ⁷

Όσον αφορά στο χειρουργικό καθαρισμό του οστού, η περιγραφή του Ορειβάσιου αναφέρει ότι «ξέσαντες αυτό ή κατατρήσαντες εξεπιπολής, ώστε μη ατευκτηθίηαι την παρακόλλησιν». Δεν γίνεται επίσης καμιά επισή-

μανση για πρωτογενή σύγκλιση κάποιου από τα περιγραφόμενα ελλείμματα, προφανώς επειδή οι Βυζαντινοί ιατροί είχαν παρατηρήσει ότι μια τέτοια σύγκλιση προκάλούσε αλλοίωση των χαρακτηριστικών του προσώπου. Η δημιουργία ενός τετραγώνου γύρω από την περιοχή της βλάβης ήταν σίγουρα μια θαρραλέα προσέγγιση, γιατί προϋπόθετε την εκτομή υγιούς ιστού. Ωστόσο, αυτή η μέθοδος χρησιμοποιείται συχνά ακόμη και στη σημερινή εποχή σε περιπτώσεις αποκατάστασης διαφόρων βλαβών στο πρόσωπο ή σε άλλα σημεία του σώματος. Σε όλες τις προτεινόμενες τεχνικές, η χειρουργική αποκατάσταση περιελάμβανε τη χρήση κρημνών. Η αναφορά στη χρήση μοσχευμάτων μεγαλύτερων από τις διαστάσεις του τετράγωνα ελλείμματος και η προτεινόμενη ενσωμάτωση του υποδόριου ιστού στον κρημνό, για την αποφυγή νέκρωσης, αποτελούν πρωτοποριακές τεχνικές για την εποχή, που εφαρμόζονται και σήμερα. Επιπλέον, η άρτια επανορθωτική τεχνική για βλάβες στα φρύδια, που υποδείκνυε ο Ορειβάσιος πριν από 16 και πλέον αιώνες, πρόσφατα, στα 1997, προτάθηκε ως «νέα μέθοδος» πλαστικής αποκατάστασης των τοπικών βλαβών τους. ⁸ Ακόμη, η σχεδίαση του μοσχεύματος από την παρειά για την κάλυψη ενός ελλείμματος στο χόνδρινο περύγιο της ρινός αποτελεί ίσως μια από τις πρώτες περιγραφές τοποθέτησης ενός άνω ρινοχειλικού μοσχεύματος. Η σύγκριση των αποτελεσμάτων της χρήσης ενός τέτοιου μοσχεύματος με ένα μόσχευμα προερχόμενο από πρόωση είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρονσα, γιατί η υπόδειξη του Ορειβάσιου για αποφυγή του τελευταίου λόγω πρόκλησης στρέβλωσης της μύτης είναι σωστή. ⁶

Όλες οι παραπάνω παρατηρήσεις του μεγάλου Βυζαντινού ιατρού αποτελούν τις συσσωρευμένες γνώσεις και κλινικές παρατηρήσεις όλων των ιατρών από την αρχαιότητα μέχρι τον 4ο μ.Χ. αιώνα. Εξάλλου, είναι χαρακτηριστικό ότι ο Ορειβάσιος αποδίδει τις γνώσεις του γύρω από την Πλαστική Χειρουργική στον περίφημο Έλληνα χειρουργό του 2ου αιώνα μ.Χ. Άντυλλο. Είναι ευρέως γνωστό ότι ο Ορειβάσιος συνέλεξε πολλά σημαντικά στοιχεία γύρω από τη Χειρουργική από προγενέστερους χειρουργούς, όπως ο Αρχιγέννης, ο Ηλιόδωρος και ο Λεωνίδας, που ανήκαν στη Σχολή των Πνευματιστών, η οποία ιδρύθηκε στην Αλεξάνδρεια από την ίδια Σχολή προέρχεται και ο Άντυλλος. ¹ Ωστόσο, ο Ορειβάσιος δεν αρκέστηκε σε μια απλή καταγραφή των επιτευγμάτων των χειρουργών της αρχαιότητας, αλλά, ως χαρισματικός ιατρός, ενσωμάτωσε στα κείμενά του τις δικές του κλινικές παρατηρήσεις από την πολύχρονη άσκηση του ιατρικού λειτουργήματος, γεγονός που φαίνεται ξεκάθαρα στην περιγραφή των επανορθωτικών

τεχνικών για τις βλάβες των αυτιών, της μύτης, των φρυδιών και των παρειών.

Από τις περιγραφές του Ορειβάσιου φαίνεται ότι οι τεχνικές πλαστικής αποκατάστασης των ρινικών βλαβών ήταν ευρέως γνωστές και τύγχαναν εκτεταμένης χρήσης στο Βυζάντιο από τις αρχές του 4ου αιώνα μ.Χ. Συνεπώς, η πιθανότητα της χρήσης κάποιας επανορθωτικής τεχνικής για την αποκατάσταση του ελλείμματος στη μύτη, που είχε ο αυτοκράτορας Ιουστινιανός Β΄ ο Ρινότμητος (εικ. 2), δεν πρέπει πλέον να φαίνεται υπερβολική. Είναι γνωστό ότι ο αυτοκράτορας υπέστη ρινεκτομή, όταν εκθρονίστηκε, μετά από μια επανάσταση το 695, οπότε και εξορίστηκε στην Κριμαία. Κατάφερε να επανέλθει στο θρόνο του το 705, μετά την απόδρασή του, αλλά έπρεπε, σύμφωνα με τις αντιλήψεις και τους νόμους της εποχής, ο Βυζαντινός Αυτοκράτορας να είναι αρτιμελής, χωρίς σωματική αναπηρία και επομένως όφειλε να αποκαταστήσει τη βλάβη του.⁹ Η επίτευξη αυτής της πλαστικής επέμβασης δεν πρέπει πλέον να μοιάζει απίθανη σύμφωνα με τα στοιχεία που υπάρχουν.^{10,11}

Συμπερασματικά, χάρη στα κείμενα του Ορειβάσιου, πολλές χειρουργικές τεχνικές και θεραπευτικές μέθοδοι διασώθηκαν μέχρι τη σύγχρονη εποχή. Οι περισσότερες από τις περιγραφόμενες επανορθωτικές τεχνικές για το πρόσωπο αποδίδονται στον Άντυλλο, αλλά φαίνεται ότι κάποιες από αυτές είχαν περιγραφεί από άλλους ιατρούς της σχολής των Πνευματιστών.

3. ΠΑΥΛΟΣ ΑΙΓΙΝΗΤΗΣ (625–690 μ.Χ.)

Ο Παύλος Αιγινήτης (εικ. 3) υπήρξε ο τελευταίος μεγάλος Έλληνας Εκλεκτικός και εραμιστής. Παρέμεινε επί σειρά ετών στην Αλεξάνδρεια, όπου σπούδασε και άσκησε την ιατρική επιστήμη ως χειρουργός και μαιευ-

Εικόνα 2. Νόμισμα που απεικονίζει τον αυτοκράτορα Ιουστινιανό Β΄ το Ρινότμητο.

τήρας. Συνέγραψε την «Επιτομή της Ιατρικής» σε επτά βιβλία, τα οποία προκάλεσαν έντονο ενδιαφέρον σε όλη την Ευρώπη. Όπως προκύπτει από τις περιγραφές του, ο Παύλος πρέπει να ήταν ικανότατος χειρουργός με μεγάλη εμπειρία. Το έκτο βιβλίο του επηρέασε την αραβική Ιατρική και κυρίως τον Αμπουλκασί (11ος μ.Χ. αιώνας), το μοναδικό μεγάλο χειρουργό των Αράβων.¹² Σ' αυτό το βιβλίο του έργου του, περιγράφει στο κεφάλαιο 26 «Περί κολοβωμάτων» τη χειρουργική τεχνική που χρησιμοποιούσαν οι ιατροί της εποχής του για την αποκατάσταση βλαβών στα αυτιά και στα χείλη. Χαρακτηριστικά, αναφέρει τα ακόλουθα: «Τα δε κολοβώματα τα περί το ους ή τα χείλη μεθοδεύεται πρώτον μεν υποδερόντων κάτωθεν ημών το δέρμα, μετά δε τούτο συναγόντων αλλήλοις τα χείλη των τευμάτων αφαιρούντων τε το τετυλωμένον, έπειτα ραπτόντων τε και κολλώντων».¹³ Αυτή η περιγραφή, αν και απέχει παρασάγγας από τις λεπτομερέστερες και γλαφυρές περιγραφές του Ορειβάσιου, αποδίδει συνοπτικά τις βασικές αρχές της Πλαστικής Χειρουργικής σε περιπτώσεις βλαβών στα πτερύγια των ώτων και στα χείλη.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Αν και πολλές πληροφορίες σχετικά με την αυγή της Πλαστικής Χειρουργικής δεν έχουν ακόμη αποκαλυφθεί, στα έργα δύο μεγάλων Βυζαντινών ιατρών εντοπίζονται οι πρώτες αξιολογες περιγραφές τεχνικών Πλαστικής Χειρουργικής. Οι αρχαίοι Έλληνες, οι Ρωμαίοι και οι Βυζαντινοί ιατροί είχαν τις γνώσεις και την κλινική εμπειρία, ώστε να μπορούν να επιτελέσουν ποικίλες επανορθωτικές χειρουργικές επεμβάσεις σε διάφορα μέρη του σώματος. Οι γνώσεις που κατείχαν αποτέλεσαν το

Εικόνα 3. Παύλος ο Αιγινήτης (μικρογραφία του κώδικα 3632 του Πανεπιστημίου της Bologna, f. 90v).

υπόβαθρο για την εξέλιξη της ειδικότητας της Πλαστικής Χειρουργικής, καθώς μεταλαμπαδεύτηκαν στους

Άραβες και στη συνέχεια σε όλη τη δυτική Ευρώπη κατά το 15ο αιώνα.

ABSTRACT

Oribasius and Paul of Aegina: Two pioneers of plastic surgery in Byzantium

G. KALANTZIS, C. TSIAMIS, E. POULAKOU-REBELAKOU

Department of the History of Medicine, Medical School, University of Athens, Athens, Greece

Archives of Hellenic Medicine 2006, 23(5):536-540

The aim of this study is to present the scientific work of Byzantine doctors in order to evaluate their knowledge and experience in performing reconstructive procedures. Information was collected through secondary data, such as the original texts of the Byzantine physicians and international bibliographic sources. Oribasius was an eminent Byzantine physician who lived in the 4th century and his greatest contribution to medicine was his anthology of all the previous and contemporary important medical works, entitled "Synagogue Medicae". This complete medical encyclopedia of his era consisted of more than 70 volumes. A significant part of this work has been lost, but the existing chapters allow us to understand and admire the knowledge of ancient medicine. Chapters 25 and 26 of the original 45th book deal with the reconstruction of facial defects. Reconstructive procedures for defects of the eyelids, forehead, cheeks, nose and ears are described in detail. Advancement flaps are recommended for the reconstruction of facial defects, and suggestions are made about debridement, flap design and thickness of flaps. Paul of Aegina was the most important Byzantine doctor in the 7th century and in chapter 26 of his 6th book he describes the surgical technique used by his colleagues in order to reconstruct defects of the ears and the lips. In conclusion, in the texts of two Byzantine doctors we traced the first significant descriptions of plastic and reconstructive procedures. Undoubtedly, Greek, Roman and Byzantine surgeons had the knowledge and experience to be able to perform several types of reconstructive operations in the face. This knowledge was transmitted to the Arabs and then to Western Europe in the 15th century, and became part of the foundation for modern plastic surgery.

Key words: Byzantium, Oribasius, Paul of Aegina, Plastic and reconstructive surgery

Βιβλιογραφία

- CASTIGLIONI A. *A history of medicine*. Knoff, New York, 1947:247-255, 473-474
- MARKETOS SG, LASCARATOS J, MALAKATES S. The first record of lithotripsy in the early Byzantine era. *Br J Urol* 1994, 74:405-408
- PENTOGALOS GE, LASCARATOS J. A surgical operation performed on siamese twins during the tenth century in Byzantium. *Bull Hist Med* 1984, 58:99-102
- ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ Ι. *Ιστορία της Ιατρικής*. Εκδόσεις Πασχαλίδη, Αθήνα, 2003:288-289
- RAEDER J. *Oribasii Collectionum Medicarum Reliquiae*. Teubner BG, Lipsiae et Berolini, 1931, III:181-182
- LASCARATOS J, COHEN M, VOROS D. Plastic surgery of the face in Byzantium in the fourth century. *Plast Reconstr Surg* 1998, 102:1274-1280
- MILLER TS. *The birth of the hospital in the Byzantine empire*. The John Hopkins University Press, London, 1985:181-182
- CEDARS MG. Reconstruction of the localized eyebrow defect. *Plast Reconstr Surg* 1997, 100:685-689
- OSTROGORSKY G. *Ιστορία του Βυζαντινού κράτους*. Τόμος Β. Εκδόσεις Βασιλόπουλος, Αθήνα, 1989:17-18
- REMESNYDER JP, BIGELOW ME, GOLDWYN RM. Justinian II and Carmagnola: A Byzantine rhinoplasty? *Plast Reconstr Surg* 1979, 63:19-25
- LASCARATOS J, DALLA-VORGIA P. The penalty of mutilation for crimes in the Byzantine era (324-1453 AD). *Int J Risk Safety Med* 1997, 10:51-56
- ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ Ι. *Ιστορία της Ιατρικής*. Εκδόσεις Πασχαλίδη, Αθήνα, 2003:292-295
- HEIBERG IL. *Paulus Aegineta*. Teubner BG, Lipsiae et Berolini, 1924, VI:65

Corresponding author:

G. Kalantzis, 24 Athinon street, GR-145 72 Drosia Attika, Greece
e-mail: drgeorgekalantzis@hotmail.com